

BEOS-2289/25

Warszawa, 12 grudnia 2025 r.

Do druku nr 1964

WYDZIAŁ OŚWIATY PREZYDIUM SEJMU
L. cz. SPS-III. 000. 336 19. 2025
Data wpływu 12. 12. 2025

Pan
Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia w sprawie oceny skutków regulacji poselskiego projektu ustawy o Karcie Rodziny Mundurowej (druk sejmowy nr 1964)

Na podstawie art. 34 ust. 9a uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2022 r. poz. 990, ze zm.) sporządza się następującą opinię:

I. Problem, który zamierzają rozwiązać Wnioskodawcy

Wnioskodawcy wskazują na brak działań sprzyjających umacnianiu prestiżu społecznego żołnierzy i funkcjonariuszy, a także na rosnącą liczbę odejść ze służby w Siłach Zbrojnych RP oraz w formacjach podległych resortowi spraw wewnętrznych i administracji. W ich ocenie zjawisko to może zahamować proces wzmacniania jakości i liczebności zarówno Sił Zbrojnych, jak i formacji podporządkowanych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych.

Ponadto Wnioskodawcy podkreślają ciężar, jaki żołnierze i funkcjonariusze ponoszą, zapewniając bezpieczeństwo i porządek publiczny w Polsce — obciążenie to dotyka również ich rodziny.

II. Rozwiązanie rekomendowane przez Wnioskodawców

Wnioskodawcy proponują rozwiązanie zidentyfikowanego problemu przez uchwalenie ustawy o Karcie Rodziny Mundurowej i jednocześnie znowelizowanie szeregu ustaw.

Projekt zmierza do ustanowienia Karty Rodziny Mundurowej („Karta”) w postaci tradycyjnej lub elektronicznej (w aplikacji mObywatel) jako środka identyfikującego beneficjenta. Projekt określa też ramy przyznawania i realizacji uprawnień wynikających z Karty. Uprawnienia te mają polegać na korzystniejszym niż ogólnie obowiązujący dostępie do towarów i usług (art. 2 projektu).

Prawo do Karty miałyby przysługiwać: żołnierzom pełniącym zawodową i terytorialną służbę wojskową, żołnierzom aktywnej rezerwy, funkcjonariuszom Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Ochrony Państwa, weteranom i weteranom poszkodowanym, osobom uprawnionym do wojskowego zaopatrzenia emerytalnego, uprawnionym do policyjnej renty inwalidzkiej. Prawo do Karty miałyby też przysługiwać małżonkom i dzieciom pozostającym na utrzymaniu osób należących do wymienionych wyżej kategorii, a także członkom rodzin zmarłych lub zaginionych funkcjonariuszy uprawnionym do renty rodzinnej.

Projekt określa również tok postępowania o przyznanie Karty (organ kompetentny, zasady składania wniosku, zasady i formę przyznania i odmowy przyznania Karty). Informacje niezbędne do ustalenia prawa do Karty będą mogły być pozyskiwane przez organ ze wskazanych w projekcie rejestrów publicznych automatycznie drogą elektroniczną lub poprzez dostęp do tych rejestrów na określonych dla nich zasadach (art. 8 projektu). Okres ważności Karty ma być uzależniony od podstawy nabycia uprawnień (art. 9 projektu).

Artykuł 18 projektu wskazuje administratorów danych przetwarzanych w zakresie i w celach wynikających z projektowanej ustawy (Minister Obrony Narodowej i podmioty wyznaczone przez niego w drodze decyzji do obsługi Karty oraz właściwe organy), jak również zakres i termin przetwarzania danych. Zgodnie z art. 19 projektu Karta ma zawierać nazwisko i imię (imiona) beneficjenta oraz numer Karty. Dane te będą mogły być udostępniane, w zakresie niezbędnym do weryfikacji beneficjenta, podmiotom leczniczym. Dane beneficjentów będą mogły być również przetwarzane w ewidencji wojskowej lub przez właściwe organy.

Projekt zmierza do określenia również zasad przyznawania przez różne kategorie podmiotów uprawnień przysługujących na podstawie Karty. W przypadku podmiotów innych niż instytucje podległe właściwym ministrom czy organy samorządu terytorialnego miałyby to następować na podstawie umowy z zawartej z Ministrem Obrony Narodowej oraz ministrem właściwym do spraw wewnętrznych (art. 22 projektu). Projekt określa też zasady finansowania zadań wynikających z projektowanej ustawy (art. 26 projektu).

W art. 27-35 projektu przewidziano znówelizowanie następujących ustaw:

- z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2025 r. poz. 163, ze zm.) – zwolnienie od podatku dochodowego za wydanie Karty Rodziny Mundurowej;
- z dnia 20 czerwca 1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego (Dz. U. z 2024 r. poz. 380, ze zm.) – wprowadzenie dla uprawnionych ulg na przejazdy;
- z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2025 r. poz. 1461, ze zm.) – rozszerzenie uprawnień do świadczeń w podmiotach leczniczych tworzonych przez MON oraz przez MSWiA na beneficjentów Karty;
- z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności (Dz. U. z 2025 r. poz. 274, ze zm.) – rozszerzenie katalogu podmiotów, którym udostępnia się dane z rejestru PESEL o Państwową Straż Pożarną;

- z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej (Dz. U. z 2024 r. poz. 152, ze zm.) – umożliwienie przetwarzania danych w ewidencji ludności oraz w Systemie Informacji Oświatowej na potrzeby weryfikacji prawa do Karty;
- z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2025 r. poz. 1043, ze zm.) – wprowadzenie preferencji rekrutacyjnych dla dzieci żołnierzy i funkcjonariuszy w razie przeniesienia rodzica;
- z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571, ze zm.) – wprowadzenie dostępu do danych na potrzeby weryfikacji uprawnień;
- z dnia 27 stycznia 2022 r. o dokumentach paszportowych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1063, ze zm.) – obniżenie opłat paszportowych dla beneficjentów Karty;
- z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny (Dz. U. z 2025 r. poz. 825, ze zm.) – rozszerzenie katalogu przetwarzanych danych w ewidencji wojskowej o beneficjentów Karty i uregulowanie okresu ich przechowywania.

Projektowana ustawa ma wejść w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem określonych w art. 37 projektu przepisów, które mają wejść w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia.

III. Inne rozwiązania rozważane przez Wnioskodawców

Wnioskodawcy nie rozważali rozwiązań alternatywnych. Wskazali natomiast, że w wielu państwach członkowskich NATO funkcjonują rozwiązania podobne do zaproponowanych w projekcie i opisali przykładowe programy funkcjonujące w USA, Czechach i Niemczech.

IV. Rozwiązania przyjmowane w innych państwach, w szczególności państwach członkowskich OECD/UE

W uzasadnieniu do projektu wskazano odniesienia do rozwiązań w obszarze wsparcia rodzin mundurowych w wybranych państwach. Poniżej doprecyzowano przedstawione przez wnioskodawców informacje dotyczące wybranych państw członkowskich UE (Czech i Niemiec), w szczególności wskazując ich podstawy prawne, zakres podmiotowy oraz formy wsparcia. Ponadto, omówiono francuskie przepisy dotyczące Karty Rodziny Wojskowej oraz inne uprawnienia oferowane we Francji w ramach programu rządowego.

W Czechach nie przewidziano odpowiednika projektowanej Karty Rodziny Mundurowej, jednak żołnierzom przyznano uprawnienia ułatwiające łączenie służby z życiem rodzinnym, a także pewne ułatwienia dla członków ich rodzin. Jak wskazano na stronie internetowej Armii Republiki Czeskiej (*Armáda České republiky*)¹, żołnierze są uprawnieni do 30 dni urlopu rocznie (6 tygodni) oraz dodatkowej puli godzin na załatwienie spraw osobistych/rodzinnych, puli godzin na

¹ <https://doarmady.mo.gov.cz/koho-hledame/vojak-z-povolani/benefity-vzp>
internetowe cytowane w niniejszej opinii zostały sprawdzone 10 XII 2025 r.].

[wszystkie źródła

aktywność fizyczną w godzinach służby², dodatkowych dwóch tygodni na prewencyjną rehabilitację po ukończeniu 10 lat służby lub po ukończeniu 35. roku życia³, a także do dni wolnych na opiekę nad chorym dzieckiem lub – a w razie wskazań lekarza – nad innym członkiem rodziny. Armia tworzy w miejscach służby własne punkty opieki przedszkolnej dla dzieci żołnierzy, a także organizuje obozy i zajęcia dla dzieci. Ponadto, Ministerstwo Obrony może zapewniać wspólną rekreację żołnierza i jego rodziny, adekwatnie do trudności służby (§ 62 ustawy nr 221/1999 o żołnierzach zawodowych⁴). Żołnierze, na podstawie umów partnerskich, mają prawo do zniżek na usługi (w tym urlopy dla rodziny) i wybrane towary⁵.

Armia zapewnia żołnierzom dostęp do opieki zdrowotnej (trzy szpitale wojskowe, gabinety lekarskie bezpośrednio przy jednostkach, własne zaplecze rehabilitacyjne). Członkowie armii mogą skorzystać z tzw. zielonej drogi – jest to program dla żołnierzy (oraz członków niektórych innych służb), dzięki któremu mają oni pierwszeństwo w dostępie do opieki zdrowotnej w Centralnym Szpitalu Wojskowym w Pradze oraz w szpitalach wojskowych w Brnie i Ołomuńcu⁶. Ponadto, żołnierze i członkowie ich rodzin należący do Wojskowej Kasy Chorych (*Vojenská zdravotní pojišťovna*) mają możliwość korzystania ze specjalnych programów⁷.

Żołnierze czeskiej armii mają prawo do dopłaty do dojazdów oraz do dodatku mieszkaniowego, którego wysokość wzrasta wraz z liczbą członków rodziny. Sposób jego obliczania określono w § 61a ust. 1 ustawy nr 221/1999 o żołnierzach zawodowych. Za członków rodziny, zgodnie z § 71 ust. 5 ustawy nr 221/1999, uznaje się małżonka/malżonkę albo partnera/partnerkę oraz dzieci pozostające na utrzymaniu (tj.: dzieci własne, przysposobione, powierzone do pieczy zastępczej), jeżeli mieszkają z żołnierzem we wspólnym gospodarstwie domowym. Minister Obrony może także przyznać żołnierzowi znajdującemu się w trudnej sytuacji lub członkowi jego rodziny zwrotną pomoc pieniężną na wniosek żołnierza lub członka rodziny, w wysokości do dwudziestokrotności średniego wynagrodzenia w gospodarce narodowej (§ 63 ustawy). W zależności od charakteru i okoliczności powstania trudnej sytuacji minister może podjąć decyzję o odroczeniu terminu spłaty, a także całkowicie lub częściowo ją umorzyć. Żołnierzowi po ustaniu stosunku służbowego można udzielić zwrotnej pomocy finansowej, jeżeli znalazł się on w trudnej sytuacji z powodu pełnienia służby.

We Francji nie funkcjonuje jednolita „karta rodziny mundurowej” obejmująca wszystkie służby, a zakres uprawnień członków rodzin wynika z rozproszonych regulacji obejmujących wyłącznie środowisko wojskowe. Podstawowe zasady kwalifikacji członków rodzin wynikają z dekretu nr 2023-441 z dnia 5 czerwca 2023 r. w sprawie działalności socjalnej sił zbrojnych⁸. Zgodnie z tym aktem uprawnienia

² <https://doarmady.mo.gov.cz/koho-hledame/vojak-z-povolani/benefity-vzp/sportovani-v-pracovni-dobe>

³ Uprawnienie to przysługuje żołnierzom w czynnej służbie, żołnierzom rezerwy oraz pracownikom Ministerstwa Obrony, <https://www.benefit-army.cz/index.php?p=benefit-453-Rodinna-dovolena.->.

⁴ *Zákon č. 221/1999 Sb. o vojácích z povolání, ze zm.*, tekst w jęz. czeskim: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-221>.

⁵ <https://www.benefit-army.cz/index.php?>

⁶ <https://doarmady.mo.gov.cz/koho-hledame/vojak-z-povolani/benefity-vzp/dostupna-a-kvalitni-zdravotni-pece>

⁷ <https://www.vozp.cz/prispevky-pro-vojaky-a-valecne-veterany>

⁸ *Décret n° 2023-441 du 5 juin 2023 relatif à l'action sociale des armées*: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000047641051>.

przysługują małżonkowi, partnerowi PACS⁹, konkubentowi oraz dzieciom do 25. roku życia pozostającym na utrzymaniu lub mieszkającym z żołnierzem (bez ograniczenia wieku w przypadku dzieci z niepełnosprawnością). Uprawnienia zachowywane są również po śmierci żołnierza oraz w określonych przypadkach – również po ustaniu wspólnego pożycia. Regulacje ustawowe Kodeksu Obrony¹⁰ przyznają rodzinom żołnierzy prawo do korzystania z wojskowej opieki zdrowotnej oraz wsparcia socjalnego armii, a także określają zasady kompensacji i świadczeń w razie śmierci lub poniesienia przez żołnierza szkody na służbie³. Przepisy te mają charakter socjalny i ochronny, nie tworzą systemu zniżek ani katalogu ulg podobnych do projektowanej w Polsce Karty Rodziny Mundurowej.

Rozwiązaniem częściowo zbliżonym do propozycji zawartej w projekcie ustawy jest funkcjonująca we Francji Karta Rodziny Wojskowej CFM (*Carte Famille Militaire*), która stanowi dokument uprawniający członków rodziny żołnierza do korzystania z preferencyjnych taryf kolejowych. Karta jest wydawana przez Ministerstwo Sił Zbrojnych (*Ministère des Armées*), a stosowane taryfy są elementem utrzymywanego w ramach programu rządowego *Plan Famille* systemu ulg dla rodzin wojskowych. Uprawnienia przysługują małżonkowi, partnerowi PACS, konkubentowi oraz dzieciom żołnierza: do 18. roku życia, a w przypadku kontynuowania nauki – do 27. roku życia. Każdy członek rodziny otrzymuje indywidualną kartę, która umożliwia korzystanie ze zniżek również podczas podróży bez obecności żołnierza. Obowiązujące w 2024-2025 r. zniżki obejmują 40% ceny przejazdu kolejami *TGV INOUI*, *Intercités* i *TER* zgodnie z aktualną taryfą *SNCF militaires et familles*¹¹. Inne udogodnienia, takie jak priorytet w przyjęciu do żłobka, pomoc relokacyjna, wsparcie edukacyjne, *PASS Culture & Loisirs Défense*¹² – oferta socjalna Instytutu Zarządzania Socjalnego Sił Zbrojnych (IGESA), nie mają charakteru ustawowego i wynikają z programu rządowego *Plan Famille*.

W Niemczech na oficjalnej stronie internetowej sił zbrojnych (*Bundeswehr*) poświęconej godzeniu życia zawodowego i rodzinnego¹³ wskazano, że w celu poprawy łączenia służby z życiem rodzinnym oferowane są elastyczne formy pracy oraz godziny pracy dostosowane do potrzeb rodzin, obejmujące przede wszystkim elastyczny czas pracy, telepracę oraz pracę mobilną. Podstawę prawną w tym zakresie stanowi rozdział 3 ustawy o równości kobiet i mężczyzn w służbie wojskowej¹⁴ („Godzenie życia rodzinnego, opieki i służby”). Artykuł 11 ustawy stanowi, że przy organizowaniu służby należy – o ile ważne potrzeby służbowe nie pozostają z tym w sprzeczności – w szczególny sposób uwzględniać sytuację osób

⁹ *Pacte civil de solidarité*, PACS (Cywilna Umowa Solidarności) – rejestrowany związek partnerski.

¹⁰ *Code de la défense*, art. L4123-2 do L4123-18 (opieka zdrowotna, wsparcie socjalne, świadczenia kompensacyjne):

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006071307/LEGISCTA000006166971/#LEGISCTA000006166971.

¹¹ *Militaires*: <https://www.sncf-voyageurs.com/fr/voyagez-avec-nous/en-france/tarifs-grandes-lignes/militaires/>.

¹² <https://www.igesa.fr/loisirs-culture/pass-culture-et-loisirs-defense>.

¹³ Vereinbarkeit: Familie und Dienst in der Bundeswehr passen zusammen, <https://www.bundeswehr.de/de/selbstverstaendnis/chancengerechtigkeit-bundeswehr/familie-dienst-bundeswehr>.

¹⁴ *Soldatinnen- und Soldatengleichstellungsgesetz vom 22. Januar 2024*, BGBl. 2024 I Nr. 17 ze zm., tekst w j. niemieckim: https://www.gesetze-im-internet.de/sgleig_2024/BJNR0110B0024.html.

posiadających obowiązki rodzinne i opiekuńcze. Jednocześnie pracodawca powinien oferować rozwiązania obejmujące zarówno modele uelastyczniające czas lub obecność w służbie, jak i modele umożliwiające wykonywanie obowiązków służbowych z różnych miejsc (np. poza stałą jednostką). W ustawie wskazano warunki pracy w niepełnym wymiarze godzin (w tym także podczas urlopu opiekuńczego), urlopu wychowawczego, rodzicielskiego czy urlopu w celu wykonywania obowiązków rodzinnych lub opiekuńczych. Jeżeli pewnych obowiązków nie można wykonywać w niepełnym wymiarze godzin, należy zaoferować elastyczne warunki pracy, pracę zdalną, pracę mobilną lub inne obowiązki, pod warunkiem że nie ma ku temu ważnych oficjalnych przeciwwskazań. Ponadto w art. 16 ustawy przewidziano, że powinny być oferowane rozwiązania w zakresie opieki nad dziećmi oraz nad wymagającymi opieki członkami rodziny, obejmujące również usługi doradcze i pośrednictwo w organizacji takiej opieki. Koszty opieki nad dziećmi lub osobami wymagającymi opieki mogą zostać zwrócone, jeżeli są nieuniknione oraz nie podlegają zwrotowi na innej podstawie. Zwrot kosztów jest możliwy na czas: udziału w szkoleniach służbowych z inicjatywy pracodawcy, innych uzasadnionych obowiązkami służbowymi nieobecności w stałym miejscu pełnienia służby lub pracy oraz wykonywania dodatkowej pracy bądź służby zmianowej w stałym miejscu pełnienia służby w celu sprostania sytuacjom kryzysowym, przy czym nie może to być element regularnego dziennego czasu pracy. Na stronie internetowej Bundeswehry wskazano co następuje: obecnie w ponad 50 placówkach znajduje się ponad 1 120 miejsc opieki nad dziećmi żołnierzy; w 11 placówkach jest możliwość zapewnienia opieki dzieciom podczas szkoleń rodziców (63 miejsca); działają 32 Centra Wspierania Rodzin oraz 50 biur wsparcia rodzin, które oferują opiekę i wsparcie krewnym i rodzinom w przypadku dłuższej nieobecności personelu wojskowego; żołnierze stacjonujący za granicą mają do dyspozycji 85 miejsc w żłobkach i przedszkolach; Bundeswehra utworzyła ponad 200 pokoi pracy dla rodziców i dzieci, dostępnych dla wszystkich członków personelu Bundeswehry w sytuacjach kryzysowych. Ponadto żołnierze po czterech latach służby mają prawo do pracy w niepełnym wymiarze godzin, pod warunkiem braku poważnych przeciwwskazań (przy czym praca w niepełnym wymiarze godzin jest zasadniczo niemożliwa dla pilotów, członków załóg lotniczych ani osób pracujących na jednostkach pływających marynarki wojennej).

V. Skutki prawne projektowanej ustawy

1.

Podstawowym skutkiem prawnym ewentualnego wejścia w życie projektu będzie ustanowienie szeregu uprawnień o zróżnicowanym charakterze dla osób o ustawowo zdefiniowanym statusie, w tym należących do określonych grup zawodowych, oraz członków ich rodzin, określanych w projekcie mianem beneficjentów (zob. art. 2 w zw. z art. 4 projektu). Dodatkowym skutkiem prawnym uchwalenia projektu będzie ustanowienie dnia 15 maja Dniem Rodziny Mundurowej (art. 3 projektu).

Projektowane rozwiązania stanowią *novum* w polskim systemie prawnym z uwagi na szeroki zakres uprawnień uzyskiwanych przez ustawowo wskazaną grupę osób, niemający swojego odpowiednika w żadnych krajowych regulacjach prawnych. Oczywiście istnieją rozwiązania prawne przyznające pewne uprawnienia poszczególnym grupom zawodowym. Na przykład zgodnie z art. 4 ust. 7 pkt 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego¹⁵, „Do ulgi 33% przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego w pociągach osobowych, na podstawie biletów jednorazowych lub miesięcznych imiennych, są uprawnione następujące osoby:

1) nauczyciele przedszkoli publicznych lub niepublicznych oraz nauczyciele szkół podstawowych i szkół ponadpodstawowych – publicznych lub niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych”.

Tym niemniej projekt idzie w tym zakresie znacznie dalej, wprowadzając rozbudowany katalog uprawnień dla beneficjentów poprzez nowelizację odpowiednich ustaw (zob. rozdział 6 projektu), jak również otwierając możliwość przyznawania kolejnych uprawnień (zob. rozdział 4 projektu). W tym kontekście pewne zastrzeżenia budzą projektowane rozwiązania, zgodnie z którymi mogą być beneficjentom Karty przyznawane – w drodze pozaustawowej – dodatkowe przywileje m.in. przez instytucje podległe właściwym ministrom (zob. art. 21 ust. 1 pkt 1, ust. 2 projektu). Przywileje te, na razie nieokreślone zarówno, gdy chodzi o ich rodzaj, jak i koszt, miałyby być finansowane z budżetu państwa (art. 26 ust. 3 projektu).

Biorąc pod uwagę zakres podmiotowy beneficjentów projektu i katalog przyznanych im uprawnień, projekt może budzić wątpliwości.

W uzasadnieniu do wyroku TK z 11 lipca 2013 r., sygn. akt SK 16/12, Trybunał uznał: „Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem zasada równości (art. 32 ust. 1 Konstytucji) polega na tym, iż wszystkie podmioty prawa (adresaci norm prawnych) charakteryzujące się daną cechą istotną (relewantną) w równym stopniu mają być traktowane równo, tzn. według jednakowej miary, bez różnicowań zarówno dyskryminujących, jak i faworyzujących. Jeżeli kontrolowana norma traktuje odmiennie adresatów, którzy charakteryzują się wspólną cechą istotną, mamy do czynienia z odstępstwem od zasady równości. Nie zawsze jest to jednak równoznaczne z istnieniem dyskryminacji lub uprzywilejowania. Konieczna jest jeszcze ocena kryterium, na podstawie którego dokonano owego zróżnicowania (por. wyroki TK z: 24 lutego 1999 r., sygn. SK 4/98, OTK ZU nr 2/1999, poz. 24; 9 maja 2005 r., sygn. SK 14/04, OTK ZU nr 5/A/2005, poz. 47; 27 marca 2007 r., sygn. SK 9/05, OTK ZU nr 3/A/2007, poz. 31). Zasada równości oznacza przede wszystkim zakaz nieuzasadnionego różnicowania sytuacji prawnej podmiotów podobnych (por. wyrok TK z 13 kwietnia 1999 r., sygn. K 36/98, OTK ZU nr 3/1999, poz. 40), ale zakłada jednocześnie różne traktowanie podmiotów różnych, tj. podmiotów, które nie posiadają wspólnej cechy istotnej (por. wyrok TK z 27 stycznia 2010 r., sygn. SK 41/07, OTK ZU nr 1/A/2010, poz. 5 i powołane tam orzecznictwo). Równość wobec prawa to także zasadność wyboru takiego, a nie

¹⁵ Dz. U. z 2024 r. poz. 380.

innego kryterium różnicowania (por. orzeczenie TK z 9 marca 1988 r., sygn. U 7/87, OTK w 1988 r., poz. 1).

Najważniejszego znaczenia nabiera ustalenie «cechy istotnej», przesądzającej o uznaniu porównywanych podmiotów za podobne lub odmienne. Należy jednak pamiętać, że ustawodawcy przysługuje przy tym pewna swoboda określenia cechy relewantnej, według której dokonywane jest różnicowanie sytuacji prawnej poszczególnych adresatów. Rozumienie zasady równości musi uwzględniać ponadto dziedzinę stosunków, jakich dotyczy regulacja prawna wprowadzająca określone różnicowanie. Im słabsza jest bowiem ranga czy ochrona wolności, prawa lub innej konstytucyjnej wartości, «towarzyszącej» dokonywanemu różnicowaniu, tym większa jest swoboda ustawodawcy przyjmowania cech relewantnych, tzn. takich, które wprowadzają to różnicowanie; tym większa winna być też gotowość Trybunału Konstytucyjnego do akceptowania odmiennego traktowania sytuacji w zasadzie podobnych (por. wyrok o sygn. SK 14/04)¹⁶.

Jak podkreślił TK w cytowanym wyżej wyroku z 11 lipca 2013 r., z powołaniem się na wcześniejsze orzeczenie TK z 9 marca 1988 r., że „Równość wobec prawa to także zasadność wyboru takiego, a nie innego kryterium różnicowania”. Trybunał dodał wprawdzie, że „ustawodawcy przysługuje przy tym pewna swoboda określenia cechy relewantnej, według której dokonywane jest różnicowanie sytuacji prawnej poszczególnych adresatów”, co jednak nie oznacza odejścia od wymogu zasadności wyboru określonego kryterium różnicowania. Kwestię tę szerzej naświetla TK w uzasadnieniu do orzeczenia z 3 września 1996 r., sygn. akt K 10/96, w którym uznał, że argumenty przemawiające za odejściem od obowiązku równego traktowania podmiotów podobnych w szczególności „muszą pozostawać w jakimś związku z innymi wartościami, zasadami czy normami konstytucyjnymi, uzasadniającymi odmienne traktowanie podmiotów podobnych (np. orzeczenie TK z 23 października 1995 r., sygn. K 4/95, OTK w 1995 r., cz. II, s. 93. Jak już wspomniano, jedną z takich zasad konstytucyjnych jest zasada sprawiedliwości społecznej (art. 1 przepisów konstytucyjnych). Różnicowanie sytuacji prawnej podmiotów podobnych ma więc znacznie większe szanse uznania za zgodne z konstytucją, jeżeli pozostaje w zgodzie z zasadami sprawiedliwości społecznej lub służy urzeczywistnieniu tych zasad. Zostaje ono natomiast uznane za niekonstytucyjną dyskryminację (uprzywilejowanie), jeżeli nie znajduje podtrzymania w zasadzie sprawiedliwości społecznej. W tym sensie zasady równości wobec prawa i sprawiedliwości społecznej w znacznym stopniu nakładają się na siebie”¹⁷. Zgodnie z art. 2 Konstytucji „Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości i społecznej”. W uzasadnieniu do wyroku z 12 kwietnia 2000 r., sygn. akt K 8/98, TK objaśnił, że „W ujęciu polskiej ustawy zasadniczej sprawiedliwość społeczna jest też celem, który ma urzeczywistniać demokratyczne państwo prawne. Taki właśnie model demokratycznego państwa prawnego przyjęła Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Nie jest demokratycznym państwem prawnym państwo, które nie realizuje idei sprawiedliwości, przynajmniej pojmowanej jako dążenie do zachowania

¹⁶ Wyrok TK z 11 VII 2013 r., sygn. akt SK 16/12, OTK ZU A/2013, Nr 6, poz. 75, cz. III, pkt 4.5, s. 956.

¹⁷ Orzeczenie TK z 3 IX 1996 r., sygn. akt K 10/96, OTK ZU 1996, Nr 4, poz. 33, cz. III, pkt 2, s. 281.

równowagi w stosunkach społecznych i powstrzymywanie się od kreowania nieusprawiedliwionych, niepopartych obiektywnymi wymogami i kryteriami przywilejów dla wybranych grup obywateli”¹⁸.

Rodzi się pytanie, czy zakres uprawnień (przywilejów) wykreowanych przez projekt jest usprawiedliwiony oraz poparty obiektywnymi wymogami i kryteriami. Nie rozstrzygając tej kwestii, warto wskazać na następujący fragment uzasadnienia do projektu, który – jak należy sądzić – stanowi w ocenie Wnioskodawców wystarczającą przesłankę dla wprowadzenia projektowanego katalogu uprawnień (s. 1 uzasadnienia):

„Ustawa ma na celu wsparcie żołnierzy Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej i funkcjonariuszy służb podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych oraz członków ich rodzin, a także weteranów i weteranów poszkodowanych i ich rodziny, rencistów i ich rodzin oraz rodziny żołnierzy i funkcjonariuszy zmarłych lub zaginionych. Celem regulacji jest również promowanie służby na rzecz bezpieczeństwa państwa i umacnianie pozytywnego wizerunku Sił Zbrojnych oraz służb mundurowych w społeczeństwie. Efektem proponowanych rozwiązań powinien być wzrost liczebności Sił Zbrojnych RP i formacji podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych, wynikający ze zwiększenia liczby potencjalnych kandydatów zainteresowanych pełnieniem różnych form służby wojskowej i służby w resorcie spraw wewnętrznych, a także zatrzymanie odejść ze służby żołnierzy i funkcjonariuszy.

W wymiarze społecznym wdrożenie projektu ustawy oznacza przede wszystkim objęcie rodzin mundurowych szczególną opieką państwa z uwagi na ciężar, jaki żołnierze i funkcjonariusze ponoszą dla bezpieczeństwa i porządku publicznego naszego kraju co przekłada się na życie rodziny tego żołnierza czy funkcjonariusza. Dzięki temu osiągnięty zostanie wzrost poczucia zadowolenia w środowiskach mundurowych, jak również wzmocnienie prestiżu społecznego żołnierzy i funkcjonariuszy”.

Jak wynika z powyższego beneficjentami wprowadzanych regulacji zasadniczo są zatem żołnierze Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej i funkcjonariusze służb podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych (oraz członkowie ich rodzin, a także weterani i weterani poszkodowanych i ich rodzin, renciści i ich rodziny oraz rodziny żołnierzy i funkcjonariuszy zmarłych lub zaginionych). Niemniej w aspekcie „ponoszonego ciężaru dla bezpieczeństwa i porządku publicznego kraju” można wskazać także inne grupy zawodowe, jak np. funkcjonariusze Służby Celno-Skarbowej. Zgodnie z art. 1 ust. 3 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej¹⁹, Służba Celno-Skarbowa jest wyodrębnioną w ramach Krajowej Administracji Skarbowej jednolitą i umundurowaną formacją tworzoną przez funkcjonariuszy. Należy podkreślić, że do kompetencji Krajowej Administracji Skarbowej należy również dbanie o bezpieczeństwo i porządek publiczny, bowiem w myśl art. 2 ustawy o Krajowej Administracji Skarbowej jej zadania to m.in.:

¹⁸ Wyrok TK z 12 IV 2000 r., sygn. akt K 8/98, OTK ZU 2000 r., Nr 3, poz. 87, cz. IX, pkt 3, s. 411.

¹⁹ Dz. U. z 2025 r. poz. 1131, ze zm.

„13) rozpoznawanie, wykrywanie i zwalczanie przestępstw skarbowych i wykroczeń skarbowych, zapobieganie tym przestępstwom i wykroczeniom oraz ściganie ich sprawców;

14) rozpoznawanie, wykrywanie i zwalczanie przestępstw i wykroczeń związanych z naruszeniem przepisów dotyczących towarów, którymi obrót podlega zakazom lub ograniczeniom na mocy przepisów prawa polskiego, przepisów prawa Unii Europejskiej lub umów międzynarodowych, zapobieganie tym przestępstwom i wykroczeniom oraz ściganie ich sprawców, jeżeli zostały ujawnione przez Służbę Celno-Skarbową;

15) rozpoznawanie, wykrywanie i zwalczanie przestępstw określonych w art. 258, art. 270, art. 270a, art. 271, art. 271a, art. 273, art. 277a, art. 286 § 1 oraz art. 299 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2025 r. poz. 383) zwanej dalej «Kodeksem karnym», w związku z którymi nastąpiło uszczuplenie lub narażenie na uszczuplenie należności publicznoprawnej, zapobieganie tym przestępstwom oraz ściganie ich sprawców, jeżeli zostały ujawnione przez KAS;

16) rozpoznawanie, wykrywanie i zwalczanie przestępstw określonych w:

a) art. 228-231 Kodeksu karnego, popełnionych przez osoby zatrudnione w jednostkach organizacyjnych KAS albo funkcjonariuszy, w związku z wykonywaniem czynności służbowych,

b) art. 229-230a Kodeksu karnego, popełnionych przez osoby niezatrudnione w jednostkach organizacyjnych KAS albo niebędące funkcjonariuszami, w związku z wykonywaniem czynności służbowych przez osoby zatrudnione w jednostkach organizacyjnych KAS albo funkcjonariuszy,

c) art. 190, art. 222, art. 223, art. 226, art. 235, art. 236 i art. 238 Kodeksu karnego, skierowanych przeciwko osobom zatrudnionym w jednostkach organizacyjnych KAS albo funkcjonariuszom podczas pełnienia obowiązków służbowych lub w związku z ich pełnieniem,

d) art. 239 Kodeksu karnego – w przypadku osób pomagających sprawcom przestępstw określonych w lit. a-c

– oraz zapobieganie tym przestępstwom i ściganie ich sprawców;

16a) ujawnianie i odzyskiwanie mienia zagrożonego przepadkiem w związku z przestępstwami, o których mowa w pkt 13-16 albo art. 33 § 2 ustawy z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (Dz. U. z 2025 r. poz. 633), zwanej dalej «Kodeksem karnym skarbowym»”.

Funkcjonariusze stanowiący część Krajowej Administracji Skarbowej nie zostali objęci możliwością korzystania z projektowanych uprawnień (przywilejów) (fakt braku uwzględnienia w projekcie tej kategorii funkcjonariuszy spotkał się z negatywną oceną zaprezentowaną w trakcie konsultacji społecznych²⁰, a wręcz został uznany za przejaw dyskryminacji²¹).

Analogiczne można wskazać także funkcjonariuszy Centralnego Biura Antykorupcyjnego, którzy również nie zostali uwzględnieni w grupie beneficjentów projektu. Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze

²⁰ ID komentarza: 86919, 86863, 86781, 86834 i inne.

²¹ „Ustawa przyjęta w tej formie będzie dyskryminować Służbę Celno-Skarbową” – ID komentarza: 86781. „Powinni być dodani również Funkcjonariusze Służby Celno-Skarbowej. Pominięcie nas to jawna dyskryminacja” – ID komentarza: 86769.

Antykorupcyjnym²², jest to służba specjalna „do spraw zwalczania korupcji w życiu publicznym i gospodarczym, w szczególności w instytucjach państwowych i samorządowych, a także do zwalczania działalności godzącej w interesy ekonomiczne państwa”. Wyłączenie tych funkcjonariuszy zostało negatywnie ocenione w ramach konsultacji społecznych²³.

Przewidziany w art. 37 projektu termin wejścia w życie ustawy wydaje się możliwy do dotrzymania.

Przejęciowa regulacja zawarta w art. 36 projektu stanowiąca, że „Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 75 ustawy [z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny] zmienianej w art. 35, zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 75 ustawy zmienianej w art. 35 niniejszej ustawy, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, jednak nie dłużej niż przez 12 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy” – nie budzi zastrzeżeń.

Wejście w życie projektu będzie wymagało wydania nowych przepisów podustawowych (zob. art. 36 projektu).

Opiniowany projekt był przedmiotem analiz Biura Ekspertyz i Oceny Skutków Regulacji Kancelarii Sejmu (BEOS) dotyczących zgodności z prawem Unii Europejskiej²⁴. Projekt ten był także przedmiotem analizy BEOS w trybie art. 95a ust. 3 regulaminu Sejmu²⁵.

2.

Opiniowany projekt dotyczy w pewnym zakresie ochrony danych osobowych objętych unormowaniami art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (EKPC) oraz praw socjalnych objętych ochroną na podstawie art. 1 Protokołu Dodatkowego nr 1 do EKPC. Proponowane zmiany działają na korzyść zainteresowanych i nie nasuwają wątpliwości z punktu widzenia EKPC.

VI. Skutki społeczne projektowanej ustawy

A) Podmioty, na które wpływa projekt:

1. osoby uprawnione do korzystania z Karty Rodziny Mundurowej (zob. tab. nr 1):
 - żołnierze pełniący zawodową służbę wojskową, z wyłączeniem tych w trakcie kształcenia;
 - żołnierze terytorialnej służby wojskowej (WOT);
 - żołnierze aktywnej rezerwy;

²² Dz. U. z 2025 r. poz. 712, ze zm.

²³ ID komentarza: 85677.

²⁴ *Opinia o zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego projektu ustawy o Karcie Rodziny Mundurowej (przedstawiciele wnioskodawców: posłowie Konrad Frysztak, Andrzej Grzyb i Andrzej Szejna)*, opinia BEOS z 7 XI 2025 r., BEOS-WPEiM-2282/25.

²⁵ *Opinia w sprawie stwierdzenia, czy poselski projekt ustawy o Karcie Rodziny Mundurowej (przedstawiciele wnioskodawców: posłowie Konrad Frysztak, Andrzej Grzyb i Andrzej Szejna) jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej w rozumieniu art. 95a regulaminu Sejmu*, opinia BEOS z 7 XI 2025 r., BEOS-WPEiM-2283/25.

- osoby uprawnione do wojskowego zaopatrzenia emerytalnego;
- funkcjonariusze służb podległych MSWiA (Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Ochrony Państwa);
- funkcjonariusze zwolnieni ze służby w służbach podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych lub Urzędzie Ochrony Państwa, uprawnieni do policyjnej renty inwalidzkiej;
- małżonkowie i dzieci (spełniające warunki ustawowe) żołnierzy i funkcjonariuszy należących do wyżej wymienionych grup;
- weterani, w tym weterani poszkodowani, którym status ten został przyznany przez Ministra Obrony Narodowej lub ministra właściwego do spraw wewnętrznych;
- członkowie rodziny zmarłego lub zaginionego funkcjonariusza służb podległych ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych lub Urzędowi Ochrony, uprawnieni do policyjnej renty rodzinnej;

2. instytucje publiczne odpowiedzialne za wdrożenie i finansowanie zmian:

- Minister Obrony Narodowej i minister właściwy do spraw wewnętrznych oraz podległe im jednostki organizacyjne (dowódcy jednostek wojskowych, komendanci służb, organy emerytalne MSWiA i MON);
- minister właściwy do spraw informatyzacji;
- podmioty lecznicze, dla których podmiotem tworzącym jest Minister Obrony Narodowej lub minister właściwy do spraw wewnętrznych oraz Państwowy Instytut Medyczny MSWiA;
- organy obsługujące rejestry publiczne wykorzystywane do weryfikacji uprawnień (rejestr PESEL, SIO, Zintegrowany System Informacji o Szkolnictwie Wyższym i Nauce POL-on, Elektroniczny Krajowy System Monitoringu Orzekania o Niepełnosprawności, rejestry ZUS, ewidencja wojskowa);

3. JST jako organy prowadzące przedszkola i szkoły oraz potencjalni partnerzy programu ulgowego (np. w transporcie lokalnym, instytucjach kultury);

4. placówki oświatowe, w tym placówki wychowania przedszkolnego i szkoły podstawowe;

5. przedsiębiorcy i inne podmioty oferujące ulgi.

Zob. Tabela 1 poniżej.

Tabela 1. Liczebność grup, na które projektowane zmiany będą oddziaływać bezpośrednio (w podziale uwzględniającym przyporządkowanie właściwym ministerstwom)

MON		
żołnierze	służba zawodowa	154 473
	terytorialna służba wojskowa	37 000
	aktywna rezerwa	2 053
emeryci wojskowi		111 000
małżonkowie i dzieci w.w.*		609 052

weterani/weterani poszkodowani		38 500
SUMA:		952 078
MSWiA		
funkcjonariusze	Policja Straż Graniczna Państwowa Straż Pożarna Służba Ochrony Państwa	150 440
reńści policyjni		11 622
małżonkowie i dzieci w.w.*		324 124
członkowie rodzin zmarłego lub zaginionego funkcjonariusza pobierający policyjną rentę rodzinną		39 000
weterani/weterani poszkodowani		2 260
SUMA:		527 446
SUMA OGÓŁEM:		1 479 524

* brak danych (dla obliczeń przyjęto model rodziny 3-osobowej: żołnierz/funkcjonariusz + małżonek + dziecko).

Źródło: dane w części dot. MON: liczba żołnierzy zawodowych na podstawie pisma nr DK-ERiS.4302.105.2025 z Departamentu Kadr MON przesłanego w odpowiedzi na zapytanie mailowe Izabeli Bień; pozostałe dane dot. MON na podstawie: <https://defence24.pl/sily-zbrojne/kto-naprawde-sluz-y-w-wojsku-polskim-znamy-szczegoly-analiza>, <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/dzien-weterana-dzialan-pozza-granicami-panstwa-dzien-pamieci-uznania-i-wdzieczności>, <https://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/43362?t=Wojckowe-emerytury-w-gore>; dane w części dot. MSWiA zostały przesłane mailowo przez Departament Porządku Publicznego MSWiA w odpowiedzi na zapytanie mailowe Izabeli Bień.

B) Wpływ na społeczeństwo:

Wnioskodawcy zakładają, że proponowane przez nich rozwiązanie będzie stanowiło istotne wsparcie dla funkcjonariuszy i żołnierzy oraz ich rodzin. System ulg w transporcie, opłatach paszportowych czy w ofercie partnerów publicznych i prywatnych ma zmniejszyć obciążenia finansowe gospodarstw domowych tych grup zawodowych, a ułatwienia w ochronie zdrowia i preferencje w systemie edukacji – ograniczać uciążliwości wynikające ze służby (np. z powodu częstych przeniesień). Prawdopodobieństwo wystąpienia tego typu pozytywnych skutków społecznych jest zależne od tego jak licznie różne podmioty przystąpią do projektowanego systemu ulg. Jeżeli honorowanie Karty Rodziny Mundurowej będzie cieszyło się dużą popularnością, można zakładać, że funkcjonariusze i ich rodziny istotnie odczują wdrożone wsparcie.

Trudno natomiast ocenić, czy projektowana regulacja będzie skutecznie przeciwdziałała problemom kadrowym obserwowanym w formacjach mundurowych. System preferencji (o niedookreślonej na razie skali, zależnej od liczby podmiotów, które zdecydują się na przystąpienie do programu) może być niewystarczający, aby zwiększyć liczbę kandydatów do służby oraz ograniczyć liczbę odejść z formacji, których projekt dotyczy. Szczególnie, że w kontekście dyskusji na temat kryzysu

kadrowego w służbach podnosi się kwestię konieczności systemowych działań w celu podwyższenia wynagrodzeń oraz poprawy ogólnych warunków służby²⁶.

Osiągnięcie innego zakładanego przez Wnioskodawców skutku społecznego w postaci zwiększenia prestiżu i atrakcyjności służby w formacjach mundurowych również charakteryzuje się dużym stopniem niepewności. Preferencje dla rodzin mundurowych oraz działania o charakterze symbolicznym (ustanowienie Dnia Rodziny Mundurowej) mogą po części budować pozytywny wizerunek służb oraz wzmacniać społeczne uznanie dla ich roli (które już teraz pozostaje na wysokim poziomie w stosunku do niektórych służbach²⁷), jednak z drugiej strony mogą również powodować niechęć do osób objętych programem jako reprezentantów kolejnej grupy uprzywilejowanej, jak to miało miejsce np. w przypadku beneficjentów programu „Rodzina 500+”²⁸. Efekt ten może być wzmocniony, jeżeli preferencyjne traktowanie osób korzystających z Karty Rodziny Mundurowej utrudni korzystanie z usług publicznych innym obywatelom (np. wydłuży czas oczekiwania na realizację świadczeń zdrowotnych²⁹ czy na przyjęcie do szkoły³⁰) lub spowoduje wzrost cen produktów i usług oferowanych przez podmioty komercyjne, które przystąpią do programu i będą chciały w ten sposób rekompensować sobie koszt ulg i zniżek.

W konsultacjach społecznych projektu widoczne było niezrozumienie dla programu i obawy, że systemem przywilejów będą obejmowane niebawem kolejne

²⁶ Jednym z systemowych rozwiązań tego typu ma być „Program modernizacji Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Ochrony Państwa w latach 2026-2029” – R. Horbaczewski, *Inwestycje, modernizacje, podwyżki, nowe etaty – Sejm uchwalił 13 mld zł dla służb mundurowych*, 21 XI 2025, <https://www.prawo.pl/samorzad/modernizacja-sluzb-mundurowych-20262029-13-mld-zl-na-etaty-sprzet-komendy.535487.html>; „Podwyższenie wynagrodzeń w służbach, przede wszystkim w Straży Pożarnej i Policji powinno być priorytetem w zakresie zachęcania do dołączania do nich.” – ID ankiety: 86968. „Wprowadzenie Karty Rodziny Mundurowej może podnieść prestiż służby osób, które ofiarnie pracują na rzecz całego narodu, ale należy zwrócić uwagę na konieczność podwyższenia pensji, żołdu i wynagrodzenia oraz konieczność poprawy warunków służby osób, które pracują w służbach mundurowych” – ID komentarza: 91240.

²⁷ W badaniu CBOS z maja tego roku strażak zajął pierwsze miejsce w rankingu zawodów cieszących się największym szacunkiem społecznym – *Prestiż zawodów, czyli które profesje cieszą się obecnie największym szacunkiem społecznym*, Komunikat z badań nr 45/2025, CBOS, 19 V 2025, https://www.cbos.pl/PL/publikacje/raporty_tekst.php?id=7021.

²⁸ Część rodziców (od 20% do 30% w zależności od liczby dzieci) deklarowała, że oni sami lub ich znajomi zetknęli się z niechętnymi reakcjami pod ich adresem, np. nieprzychylnymi komentarzami osób niekorzystających z programu – *Program Rodzina 500 plus po pięciu latach funkcjonowania*, Komunikat z badań nr 29/2021, CBOS, marzec 2021, https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2021/K_029_21.PDF.

²⁹ Świadczeń, z których dostępnością odnotowuje się już teraz problemy – Zob. np. B. Wojtyński, A. Smaga (red.), *Sytuacja zdrowotna ludności Polski i jej uwarunkowania*, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego PZH – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2025, s. 11, <https://www.pzh.gov.pl/download/40682/?tmstv=1759223040>. Na potencjalne problemy w realizacji tego postulatu wskazała również Naczelna Izba Lekarska: „Takie regulacje mogą być wprowadzane jedynie po dokładnym oszacowaniu ich wpływu na dostępność świadczeń dla pozostałych pacjentów i organizację pracy podmiotów leczniczych” – *Stanowisko nr 95/25/P-IX Prezydium Naczelnej Rady Lekarskiej z dnia 7 listopada 2025 r.* dołączone do druku sejmowego nr 1964.

³⁰ Zgodnie z prawem oświatowym, pierwszeństwo przyjęcia do placówki mają dzieci zamieszkałe na terenie danej gminy, później brane są pod uwagę kryteria obejmujące m.in.: wielodzietność rodziny, niepełnosprawność dziecka lub członków jego rodziny, samotne wychowywanie dziecka oraz objęcie dziecka pieczą zastępczą. Zgodnie z danymi NIK, problemy z dostępnością opieki przedszkolnej odnotowuje się w niemal połowie gmin w Polsce – *Zapewnienie przez gminy opieki przedszkolnej*, Informacja o wynikach kontroli, nr ewid. 28/2018/P/18/074/LKI, Najwyższa Izba Kontroli, s. 9, https://www.nik.gov.pl/kontrola/wyniki-kontroli-nik/pobierz.lki-p_18_074_201901251202101548417730~01.typ.kk.pdf.

grupy – rodziny nauczycieli, lekarzy itp.³¹, a koszt tych zmian poniosą wszyscy podatnicy³². Negatywną opinię o projekcie wydała również Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego, która zauważyła, że funkcjonariusze służb mundurowych już mają zapewnione dodatki finansowe i ulgi związane ze specyfiką ich zawodu, a ich rozszerzenie może tylko wywołać negatywną reakcję społeczną i być przeciwnie skuteczne³³.

Ponadto, zarówno w konsultacjach instytucjonalnych, jak i społecznych, zgłoszono problem selektywności opiniowanych przepisów. Swoje stanowiska do projektu przesłali przedstawiciele funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej, wskazując na dyskryminacyjny charakter proponowanych przepisów³⁴. Związkowcy podkreślali, że pominięcie tych formacji w przyznawaniu dodatkowych uprawnień doprowadzi do spadku atrakcyjności pełnionej przez nich służby, spotęguje problemy kadrowe i osłabi skuteczność realizacji zadań³⁵. Ponadto może ono powodować napięcia pomiędzy funkcjonariuszami służb objętych programem i tych w nim nieuwzględnionych³⁶.

W kontekście włączania samorządów i przedsiębiorców w dobrowolne programy ulg Wnioskodawcy podkreślają symboliczny charakter projektu – argumentują, że całe społeczeństwo współuczestniczy w docenieniu poświęcenia żołnierzy i funkcjonariuszy oraz ich rodzin, a także buduje więź i solidarność społeczną. Nie wiadomo jednak, jak licznie poszczególne podmioty będą przystępować do programu i czy oczekiwane korzyści społeczne z tego wynikające będą współmierne do ponoszonych kosztów.

Fakultatywny udział jednostek samorządu terytorialnego w projekcie niesie ryzyko zróżnicowania zakresu oferowanych ulg między poszczególnymi gminami i województwami. W konsekwencji może się okazać, że rodziny mundurowe mieszkające w mniej zasobnych JST otrzymają realnie węższy pakiet korzyści wynikających z Karty.

Istotna wydaje się także kwestia zakresu przetwarzania danych osobowych w związku z wprowadzeniem nowego systemu uprawnień. Szeroki katalog danych wrażliwych (dotyczących m.in. zdrowia, sytuacji rodzinnej dzieci, orzeczeń o niepełnosprawności) oraz ich przepływ między wieloma rejestrami publicznymi może zwiększać ryzyko naruszeń prywatności. Problem ten został zauważony przez

³¹ „Wprowadzenie nowej bezsensownej instytucji i zagmatwania państwa. Zaraz będą karty rodziny nauczycieli, rodzin lekarzy czy rodzin kolejarzy. Dajmy sobie z tym spokój i dawajmy godne zarobki oraz warunki odpowiednie dla danych zawodów.” – ID komentarza: 88085.

³² Zob. np. ID komentarza: 87891, 86668, 87330, 87453. „To nie jest symboliczny gest wdzięczności, tylko system równoległych przywilejów finansowanych z pieniędzy wszystkich podatników.” – ID komentarza: 92622.

³³ „Proponuje się głęboką segregację społeczną, podobną do tej, jaką przechodziliśmy w epoce minionej. (...) Wprowadzenie dodatkowych, nieokreślonych wprost przywilejów dla szerokiego kręgu rodzin mundurowych może stanowić przesłankę dalszej dezintegracji społeczeństwa” – Uchwała nr 220/2025 Rady Główny Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 listopada 2025 r. dołączona do druku sejmowego nr 1964.

³⁴ Stanowisko Zarządu Związku Zawodowego Celnicy PL i Stanowisko Zarządu Głównego NSZZ Funkcjonariuszy i Pracowników Więziennictwa dołączone do druku sejmowego nr 1964.

³⁵ „Pominięcie funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej czyni negatywne rozróżnienie między służbami, co może wpłynąć negatywnie na motywację funkcjonariuszy zapewniających wpływy do budżetu, a co za tym idzie wpłynie negatywnie na jakość wykonywanych zadań przez ww. funkcjonariuszy.” – ID ankiety: komentarza. Zob. także ID komentarza: 86892, 86867, 86081, 85677.

³⁶ Zob. np. ID komentarza: 89588, 86778.

Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych, który wskazał na blankietowy charakter niektórych rozwiązań zawartych w projekcie, brak doprecyzowania, jakie dane będą niezbędne do wdrożenia systemu ulg oraz z jakich rejestrów i w jaki sposób będą pozyskiwane. Takie niedookreślenie może utrudniać zapewnienie odpowiedniego poziomu ochrony praw beneficjentów programu.

C) Konsultacje społeczne:

W konsultacjach społecznych projektu wzięło udział 141 osób, z czego niecałe 47% wyraziło zdecydowane poparcie dla przedstawionych zmian, a 34% opowiedziało się przeciwko regulacji. Zwolennicy wprowadzenia Karty Rodziny Mundurowej w obecnie zaproponowanej formie podkreślali, że projekt jest ważny i społecznie potrzebny³⁷, a wprowadzenie systemu ulg może zwiększyć zainteresowanie służbą w formacjach mundurowych³⁸. W wielu komentarzach zgadzano się, że należy nadać nowe uprawnienia przedstawicielom formacji mundurowych, ale wskazywano również jak należałoby zmodyfikować projektowane przepisy. Wielokrotnie sugerowano rozszerzenie grupy beneficjentów o funkcjonariuszy Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej, cywilnych pracowników wojska, członków OSP, rodziców żołnierzy itd.

Przeciwnicy projektu zwracali natomiast uwagę, że będzie on generował istotne koszty dla budżetu państwa (obsługa systemu Karty, infrastruktura IT), a także dla podmiotów komercyjnych czy samorządów, które zdecydują się przystąpić do programu, co może pośrednio obciążać wszystkich obywateli poprzez wzrost cen produktów i usług oraz utrudniony dostęp do części usług publicznych³⁹. Podkreślano również, że uprzywilejowanie jednej dużej grupy zawodowej może pogłębiać podziały społeczne⁴⁰ – szczególnie, że wskazane grupy już obecnie dysponują dodatkowymi uprawnieniami⁴¹, oraz tworzyć presję na tworzenie kolejnych kart dla innych grup.

VII. Skutki gospodarcze projektowanej ustawy

Z perspektywy redystrybucji dochodu projektowana regulacja wpłynie na subwencje transportowe (ulgi) i tym samym podniesie dochód rozporządzalny gospodarstw domowych objętych projektowaną regulacją – zwłaszcza w przypadku rodzin o niższych dochodach – poprzez zmniejszenie kosztów związanych z transportem oraz poprawą dostępu do rynku pracy czy edukacji.

³⁷ Zob. np. ID komentarza: 88338.

³⁸ Zob. np. ID komentarza: 92645, 85704.

³⁹ ID komentarza: 92622.

⁴⁰ „Nie ma środków na polską naukę ale na rozdawanie socjalnych benefitów uprzywilejowanej grupie funkcjonariuszy publicznych środki są, jest to krótkowzroczna i nieetyczna polityka” – ID komentarza: 86638.

⁴¹ „Sama praca w służbach mundurowych jest atrakcyjna finansowo, dodatkowo od niedawna funkcjonariusze otrzymują również dodatek mieszkaniowy, mogą przechodzić na wczesne (w innych krajach najczęściej jest to wyższy lub normalny wiek emerytalny) i wysokie emerytury, więc ew. przyznawanie dodatkowych benefitów jeszcze zwiększa uprzywilejowanie tych grup zawodowych” – ID komentarza: 90515.

Udział wydatków w dochodzie rozporządzalnym gospodarstw domowych spadł z 63,5% w 2022 r. do 61,1% w 2023 r. osiągając najniższy poziom od 2010 r.⁴² Z drugiej jednak strony, wydatki na transport publiczny stanowią znaczne obciążenie dla niemal co czwartego gospodarstwa domowego w Polsce (24,2%), przy czym znacznie częściej dla mieszkających na wsi (35,3%) niż w największych miastach (17,3%)⁴³. Najmniejsze obciążenie z tytułu tych wydatków odnotowano w regionie warszawskim stołecznym (16,5%) oraz w województwach warmińsko-mazurskim (19,3%) i dolnośląskim (19,4%), natomiast najbardziej odczuwalne okazały się one dla mieszkańców województwa podkarpackiego (43,3%) oraz świętokrzyskiego (33,9%). Można oczekiwać, że projekt przyczyni się w niewielkim zakresie do zmniejszenia obciążeń w tym obszarze, a tym samym do zwiększenia dochodów rozporządzalnych gospodarstw domowych objętych projektowaną regulacją. Podobny efekt będzie wynikał z przyznania prawa do ulgi w opłacie pobieranej za wydanie paszportu. Biorąc pod uwagę ograniczony zakres podmiotowy i przedmiotowy proponowanej regulacji jej wpływ na takie kategorie makroekonomiczne jak popyt konsumpcyjny i stopa oszczędności należy ocenić jako marginalny.

Projekt może korzystnie wpłynąć na funkcjonowanie przedsiębiorców, którzy udzielają uprawnień beneficjentom Karty Rodziny Mundurowej poprzez umożliwienie im pozyskania nowych klientów. Jednak nie jest możliwe oszacowanie wpływu projektu na funkcjonowanie przedsiębiorców ze względu na brak danych. Z tego samego powodu nie można oszacować wpływu projektu na rynek pracy oraz edukacji.

W konsultacjach społecznych przeważały uwagi krytyczne dotyczące skutków gospodarczych projektu. W komentarzach pojawiły się opinie, że projekt będzie tworzył kosztowne i nierealistyczne przywileje dla dużej grupy osób⁴⁴, obciążał budżet państwa, instytucje publiczne i podmioty prywatne bez generowania realnej wartości gospodarczej⁴⁵, a także prowadziłby do podwyżek cen dla pozostałych obywateli⁴⁶.

VIII. Skutki projektowanej ustawy dla sektora finansów publicznych

Wnioskodawcy szacują w DSR, że wydatki związane z uruchomieniem projektu Karta Rodziny Mundurowej i jego funkcjonowaniem to koszt: ok. 50 mln zł w pierwszym roku obowiązywania regulacji i ok. 40 mln zł w latach następnych, na co ma składać się koszt przede wszystkim: budowy systemów obsługi beneficjentów i podmiotów oferujących zniżki i ulgi, produkcji i wydawania kart tradycyjnych oraz koszt ulg zagwarantowanych ustawowo. Wnioskodawcy wskazują, że projektowane

⁴² Główny Urząd Statystyczny, *Sytuacja gospodarstw domowych w 2023 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych*, 31.05.2024 r., s. 1.

⁴³ Główny Urząd Statystyczny, *Korzystanie z transportu publicznego przez gospodarstwa domowe (wyniki badania modułowego EU-SILC 2024)*, 20.01.2025 r., s. 3, https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5486/37/1/1/korzystanie_z_transportu_publicznego_przez_gosp._domowe.pdf.

⁴⁴ ID ankiety: 454200.

⁴⁵ ID ankiety: 484512, 458490.

⁴⁶ ID ankiety: 458182.

zmiany w zakresie odpowiedzialności Ministra Obrony Narodowej i ministra właściwego do spraw wewnętrznych zostaną sfinansowane w ramach środków ustalanych corocznie w ustawie budżetowej odpowiednio dla części 29 – Obrona narodowa oraz dla części 42 – Sprawy wewnętrzne i nie będą stanowiły podstawy do ubiegania się o dodatkowe środki na ten cel w kolejnych latach budżetowych. Ponadto w ocenie Wnioskodawców projekt spowoduje pomniejszenie wpływów do budżetu państwa w kwocie rzędu 3,85 mln zł rocznie z tytułu ulgi na wydawanie paszportów.

W odniesieniu do wpływu projektu na sektor finansów publicznych istotne znaczenie mają przepisy projektu określające sposób realizacji i finansowania zadań wynikających z proponowanych regulacji. Zgodnie z proponowanymi regulacjami obowiązek pokrycia kosztów realizacji ustawy związany z przyznaniem Karty oraz kosztów uprawnień do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego spoczywać będzie na Ministrze Obrony Narodowej i ministrze właściwym do spraw wewnętrznych. Koszty te finansowane będą ze środków budżetu państwa. Podobnie uprawnienia, które zostaną przyznane beneficjentom przez instytucje podległe właściwym ministrom będą finansowane z budżetów tych instytucji lub budżetów dysponentów właściwych części budżetowych. Ze środków budżetu państwa będą również finansowane koszty operacyjne związane z zawieraniem umów z innymi podmiotami przyznającymi uprawnienia na podstawie Karty niż instytucje podległe właściwym ministrom i organy samorządu terytorialnego – z części, których dysponentami są Minister Obrony Narodowej i minister właściwy do spraw wewnętrznych.

W kontekście kosztów związanych z przyznaniem Karty, Minister Obrony Narodowej i minister właściwy do spraw wewnętrznych będą odpowiedzialni za zakup blankietów kart tradycyjnych, personalizację blankietów kart, ich dystrybucję oraz za zapewnienie systemów teleinformatycznych umożliwiających w szczególności obsługę funkcjonalności związanych z przyznaniem Karty. Wymienieni Ministrowie będą także zobowiązani do zapewnienia oprogramowania, wskazanego na stronie internetowej dedykowanej Karcie, umożliwiającego w szczególności obsługę funkcjonalności związanych z przyznaniem Karty oraz pozwalającego na potwierdzenie i korzystanie z uprawnień przyznanych w ramach Karty. Koszty realizacji tych zadań zostaną pokryte ze środków budżetu państwa. Są to koszty o charakterze stałym, których wymiar pieniężny w dużej mierze będzie niezależny od liczby beneficjentów Karty. Inaczej będzie w przypadku ulg gwarantowanych w ustawie o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego. Koszty ustawowo zagwarantowanych zniżek dla beneficjentów Karty na przejazdy kolejowe (37% bilety jednorazowe i 49% bilety długookresowe) będą uzależnione od liczby osób korzystających ze zniżek i cen za przejazdy środkami publicznego transportu zbiorowego kolejowego. Wszystkie te elementy będą stanowiły dodatkowe obciążenie dla wydatków budżetu państwa. Wnioskodawcy w DSR oszacowali, że obciążenie to wyniesie ok. 50 mln zł w pierwszym roku obowiązywania ustawy oraz ok. 40 mln zł w latach kolejnych. Jednakże Wnioskodawcy nie wskazali metodyki obliczenia powyższych kwot oraz źródeł danych ich szacowania, stąd też nie można wiarygodnie zweryfikować przedstawionych w DSR wyliczeń. Trudno również jest ustalić realność

oświadczenia Wnioskodawców, że koszty realizacji dodatkowych zadań nakładanych na Ministra Obrony Narodowej oraz ministra właściwego do spraw wewnętrznych zostaną sfinansowane w ramach środków ustalanych corocznie w ustawie budżetowej odpowiednio dla części 29 – Obrona narodowa oraz dla części 42 – Sprawy wewnętrzne i nie będą stanowiły podstawy do ubiegania się o dodatkowe środki na ten cel w kolejnych latach budżetowych. Wnioskodawcy bowiem nie wskazują, jaka część z szacowanego dodatkowego obciążenia wydatków budżetu państwa będzie finansowana z części 29, a jaka z części 42.

Wpływ projektu na sektor finansów publicznych będzie związany także z proponowaną ulgą w opłacie pobieranej za wydanie paszportu (50% dorośli, 75% dzieci). W tym przypadku Wnioskodawcy oszacowali utratę dochodów budżetowych w wysokości 3,85 mln zł rocznie nie wskazując metodyki obliczenia tej kwoty oraz źródeł danych do jej szacowania. Tym samym nie można wiarygodnie zweryfikować przedstawionych w DSR wyliczeń. Można natomiast zauważyć, że z punktu widzenia polityki dochodowej budżetu państwa, wskazany przez Wnioskodawców ubytek w dochodach będzie miał marginalne znaczenie, stanowiąc 0,001% planowanych dochodów budżetu państwa⁴⁷.

Poza uprawnieniami przyznawanymi na mocy projektowanych przepisów beneficjentom Karty będą mogły być przyznawane kolejne uprawnienia, m.in. przez instytucje podległe właściwym ministrom oraz jednostki samorządu terytorialnego. Koszt uprawnień udzielonych przez instytucje podległe właściwym ministrom będzie finansowany z budżetów tych instytucji lub budżetów dysponentów właściwych części budżetowych. Z uwagi na fakultatywność realizacji zadania nie można wskazać wpływu takiego rozwiązania na wydatki sektora finansów publicznych. Niemniej jednak należy oczekiwać, że udzielanie stosownych uprawnień przez te instytucje nie będzie stanowiło podstawy do ubiegania się o dodatkowe środki. Udzielanie uprawnień przez jednostki samorządu terytorialnego może następować w formie samorządowego programu, którego przyjmowanie i realizacja stanowić będzie zadanie własne samorządu terytorialnego. W świetle projektowanych regulacji samorządowy program przyznający uprawnienia beneficjentom nie będzie mógł być finansowany ze środków budżetu państwa. Tym samym przyznawanie kolejnych uprawnień beneficjentom Karty przez jednostki samorządu terytorialnego będzie możliwe w sytuacji, gdy będzie na to pozwalał stan ich gospodarki finansowej. Zważywszy na fakultatywność stanowienia programów samorządowych nie można określić wpływu projektu na budżety jednostek samorządu terytorialnego.

W trakcie konsultacji społecznych nie wskazano istotnych informacji z punktu widzenia skutków finansowych.

IX. Inne skutki projektowanej ustawy

Nie zidentyfikowano innych skutków wejścia w życie projektowanej ustawy.

⁴⁷ Dochody budżetu państwa na rok 2026 zostały ustalone w wysokości 647 200 mln zł (zob. Projekt ustawy budżetowej na rok 2026, druk sejmowy nr 1749).

X. Zmiana obciążeń administracyjnych

Wejście w życie projektowanej regulacji spowoduje wzrost obciążeń administracyjnych związanych zwłaszcza z koniecznością weryfikacji osób pod kątem spełnienia kryteriów umożliwiających skorzystanie z uprawnień przewidzianych w projekcie.

Na szereg jednostek sektora finansów publicznych, w tym Ministra Obrony Narodowej i ministra właściwego do spraw wewnętrznych, zostaną nałożone dodatkowe obciążenia administracyjne związane z przyznaniem i administrowaniem Karty Rodziny Mundurowej.

Osoby ubiegające się o wydanie Karty Rodziny Mundurowej będą zobowiązane do złożenia wniosku do odpowiedniego organu przyznającego dokument. W przypadku składania wniosku w imieniu członka rodziny niezbędne będzie również przedstawienie odpowiednich oświadczeń potwierdzających spełnianie wymogów posiadacza Karty.

XI. Konkluzje

1. Skutki prawne: 1. Projektowana regulacja może budzić wątpliwości, czy wybrane przez Wnioskodawców kryterium różnicowania jest zasadne, a mówiąc ściślej, czy zostało ono właściwie uzasadnione. Po drugie zastrzeżenia może budzić sam zakres podmiotowy beneficjentów projektu. Nie budzi natomiast zastrzeżeń wyrażona w art. 3 projektu propozycja, by dzień 15 maja ustanowić Dniem Rodziny Mundurowej.

2. Opiniowany projekt nie nasuwa wątpliwości z punktu widzenia EKPC.

2. Skutki społeczne: Projektowana regulacja tworzy rozbudowany, ogólnokrajowy system przywilejów dla żołnierzy, wybranych kategorii funkcjonariuszy publicznych oraz ich rodzin, łączący instrumenty finansowe, organizacyjne i symboliczne, z wyraźnym celem wzmocnienia prestiżu służby i zwiększenia jej atrakcyjności. Jednocześnie regulacja wprowadza uprzywilejowanie wybranych grup zawodowych i rozbudowuje system ulg przyznawanych wybranym grupom zawodowym, co może prowadzić do nowych napięć dystrybucyjnych i nierówności terytorialnych. Skuteczność i społeczna akceptacja projektu będą zależeć od sposobu jego wdrożenia, w szczególności od zapewnienia odpowiedniego finansowania, ochrony danych osobowych oraz monitorowania wpływu na inne grupy społeczne i na dostępność usług publicznych.

3. Skutki gospodarcze: Za pomocą subwencji transportowych (ulg) projektowana regulacja zwiększy dochód rozporządzalny gospodarstw domowych jej beneficjentów dzięki obniżeniu kosztów transportu i lepszemu dostępowi do rynku pracy lub edukacji. Ponadto projekt może wywołać korzystne skutki dla przedsiębiorców udzielających subwencji (ulg) wynikających z KRM, ułatwiając im pozyskiwanie nowych klientów. Skutki makroekonomiczne wprowadzenia projektu

będą marginalne, aczkolwiek nie jest możliwe ich oszacowanie ze względu na brak danych.

4. Skutki finansowe: Projektowana regulacja będzie wpływać na sektor finansów publicznych. Zważywszy na zakres zadań nakładanych na Ministra Obrony Narodowej i ministra właściwego do spraw wewnętrznych, koszty realizacji projektu zostaną w dużej mierze poniesione ze środków budżetu państwa. Kosztów wskazanych przez Wnioskodawców – ok. 50 mln zł w pierwszym roku obowiązywania ustawy oraz ok. 40 mln zł w latach kolejnych, nie można zweryfikować z uwagi na brak stosownych informacji.

5. Rozwiązania zagraniczne: Jak wskazali Wnioskodawcy, w innych państwach członkowskich UE stosowane są rozwiązania polegające na przyznaniu żołnierzom uprawnień ułatwiających łączenie służby z życiem rodzinnym, a także na przyznaniu pewnych uprawnień dla członków ich rodzin. Mają one jednak zróżnicowany charakter, zarówno pod względem kręgu osób uprawnionych, jak i przyznawanych świadczeń. W analizowanych państwach (Czechy, Francja, Niemcy) nie istnieje jeden instrument stanowiący odpowiednik projektowanej Karty Rodziny Mundurowej, przyznawanej beneficjentom w oparciu o przepisy ustawy. We Francji przewidziano wprowadzić Kartę Rodziny Wojskowej, ale stanowi ona dokument uprawniający członków rodziny żołnierza tylko do korzystania z preferencyjnych taryf kolejowych.

Autorzy:

dr Marek Jaśkowski, ekspert ds. legislacji (pkt I-III)

Justyna Branna, specjalista w Wydziale Oceny Skutków Regulacji (pkt IV, XI.5)

dr Paweł Marek Woroniecki, ekspert ds. legislacji (pkt V.1, X, XI.1.1)

prof. Krzysztof Wojtyczek, ekspert ds. legislacji (pkt V.2, XI.1.2)

dr Izabela Bień, specjalista ds. społecznych (pkt. VI, X, XI.2)

dr hab. Jacek Lipiec, specjalista ds. systemu gospodarczego (pkt. VII, X, XI.3)

Monika Korolewska, specjalista ds. finansów publicznych (pkt. VIII, X, XI.4)

Akceptował:

Wicedyrektor Biura Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Ziemowit Cieślik

/podpisano elektronicznie/